

Гордана Благојевић

Етнографски институт САНУ, Београд
blagojevicgordana@yahoo.com

Кинези баптисти: пример двоструке мањине у Србији данас

Масовније досељавање Кинеза у Србију везано је за деведесете године 20. века. Кинези у Србији представљају прву генерацију миграната, која је дошла из економских разлога. У раду се посматра улога њиховог верског идентитета у повезивању једног дела групе која практикује баптистичко хришћанство. Хришћани баптисти представљају верску мањину како у Кини тако и у Србији. Дакле, припадници ове групе представљају двоструку мањину: како у земљи пријема (верску и етничку), тако и у односу на већинску верску оријентацију својих сународника. Посматра се улога религијског фактора у животу заједнице, те повезивање њених чланова.

Кључне речи:

Кинези у Србији,
баптисти,
мигранти, мањине

Кинези у Србији представљају прву генерацију миграната, која долази из економских разлога. Међутим, мали број радова посвећен је истраживању кинеске популације у Србији. Разлози су затвореност ове заједнице и језичка баријера. Овај рад је настао захваљујући предусретљивости и отворености чланова кинеске баптистичке цркве, а на основу сопствених теренских истраживања, обављених уз помоћ интервјуа и посматрањем богослужења у кинеској баптистичкој цркви, у београдском насељу Ледине, на сурчинском путу, током фебруара и марта 2011. године.¹ Захваљујем се свим члановима ове заједнице на сарадњи током истраживања, а посебно господи Чан Ишану и Ч Теу. Велико хвала господину пастору прве београдске баптистичке цркве - Данету Видовићу, преко кога сам сазнала за кинеску баптистичку цркву и који ми је помогао да успоставим контакт са њеним члановима, а коме сам захвална и за корисне сугестије приликом писања рада. Захваљујући његовој

---

¹ Рад представља резултат рада на пројекту број 177027: *Мултиетничитет, мултукултурализам, миграције – савремени процеси*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

препоруци, интервјуисала сам најпре чланове заједнице Чан Ишана и Ч Теа, а затим - уз њихову помоћ - још две особе женског пола и једну особу мушког пола, које су желеле да остану анонимне. Интервјуи су вођени на српском и енглеском језику, понекад отежано због језичке баријере, али са доста добре воље.

Припадници кинеске баптистичке цркве у Србији чине верску мањину, како у односу на већину својих сународника тако и у земљи пријема, јер баптисти у Србији представљају малу верску заједницу. Дакле, популација обухваћена овим истраживањем представља двоструку мањину у земљи пријема (верску и етничку), као и мањину у односу на већинску верску оријентацију својих сународника у матици.

Знање Срба о Кинезима углавном постоји на нивоу медијске информисаности и на основу контакта са представницима кинеске заједнице у Србији, а испољава се на нивоу етничких хетеростереотипа (Благојевић 2009, 60). У овом раду покушала сам да укажем на функцију религијског фактора у окупљању миграната прве генерације, који се по пореклу, култури и језику веома разликују од становништва у земљи пријема.

Религија у Кини

Најстарији археолошки и писани извори о религији у Кини односе се на други миленијум пре нове ере, односно на период Шанске (Инске) династије. Из тог периода је откривено преко 100.000 костију по којима се гатало, а откривени су и трагови тотемских веровања (Vlahović 1973, 73-74). За Кину су карактеристичне четири религије (или четири филозофска система): народна кинеска религија, конфучијанизам, таоизам и будизам (Krim 1990, 713). Култ предака је главни део кинеских религиозних веровања и обреда (Krim 1990, 375). Конфучијанизам је систем филозофске, етичке и верске мисли, настао у Кини на основама учења Конфучија и његових следбеника (Krim 1990, 381). Таоизам је скуп организованих верских покрета који обожавају Тао („Пут“) и његове еманације, и баве се магијском, физичком, алхемијском и медитативном праксом, чији је циљ постизање бесмртности (Krim 1990, 713). За разлику од конфучијанства и таоизма, који су настали и развијали се на кинеском тлу, будизам је дошао са стране, али је већ у 5. веку постао равноправан. Конфучијанство, таоизам и будизам нашли су своје место у широким народним масама. Кинези су подједнако одржавали обреде из сва три система, бирајући култове који им у датом моменту највише одговарају (Vlahović 1973, 77). Кинеска народна религија представља амалгам састављен од различитих елемената (обожавања предака, култови плодности, веровања у духове, гатање, итд.), који су се стопили са будистичким представама о карми и чистишту и таоистичким врачањем и методама ритуалне обнове (Krim 1990, 375).

Хришћанство у Кини није тако древно као што су таоизам, будизам и етички и филозофски систем конфучијанизам. Оно постоји у Кини од 7. века,

а посебно је током протеклих двеста година оставило приметан траг у кинеском друштву (Ткач 2008). Протестантизам се појавио у Кини почетком 19. века. Већ средином 19. века било је 30 различитих протестантских заједница, међу којима је било и баптиста (Spence 1991, 206). Током Боксерског устанка 1900. године, Кинези - припадници Хан националности имали су за циљ да протерају из Кине све Европљане, Јапанце и остале странце. Сви хришћани су били на мети побуњеника који су нападали стране амбасаде, рушили цркве које су Европљани градили и убили неколико стотина странаца. Хришћанима Кинезима оставили су могућност избора: да се одрекну Христа или да умру (Benton 1971, 587). Репресиван став према хришћанству може се пратити током целог 20. века, а посебно од 1949. године, са доласком комунистичке партије на власт, и затим у периоду *културне револуције* (1967-1978). Политички фактори су утицали да се страни хришћански мисионари посматрају као шпијуни у служби империјализма. Међутим, упркос свим проблемима, данас у Кини има хришћана протестаната, римокатолика и православних. Они представљају мањинске верске заједнице у порасту (Benton 1991, 570; Ткач 2008).

Кинези у Србији

Масовније досељавање Кинеза у Србију везано је за деведесете године 20. века. За сада не постоји званичан податак о броју Кинеза у Србији. На основу пописа становништва из 2002. године, у Србији борави 384 Кинеза, а од тога 223 у Београду (Попис 2003, 23). У медијима наилазимо на веома слободне процене о броју Кинеза у Србији, које достижу чак 100.000. Србија је у почетку представљала место транзиције за Кинезе који желе да стигну до европских и других земаља (Благојевић 2009, 48).

Највише Кинеза живи на Новом Београду, у близини тржног центра у Блоку 70. У осталим деловима Београда постоје појединачне продавнице чији су власници Кинези. У Србији се Кинези баве претежно трговином, угоститељством, алтернативном медицином и земљорадњом (Ђорђевић 2006, 117). Медијска слика кинеске заједнице у Србији представља нешто што се може подвести под појам *урбаних легенди*. Ту спадају разне приче о њиховом броју, исхрани, неумирању, фиктивним браковима, и слично (Благојевић 2009, 48).

Једна од тема новинских чланака је тзв. „посрбљивање“ Кинеза. Ради се о феномену да Кинези својој деци рођеној у Београду дају уобичајена српска имена (Милош, Драган, Марко, Јелена, Никола, и слична). Кинеска деца која похађају српске школе имају тешкоће у учењу српског језика и савладавању школског градива. Постоји мишљење да припадници кинеске заједнице својој деци дају српска имена и да децу дају на чување месном становништву у тежњи да се интегришу у српско друштво (Ђорђевић 2006, 119). Током истраживања, од својих испитаника добила сам податак да Кинези свуда у дијаспори својој деци - поред *имена за јавност* - дају и кинеско име за *приватну употребу*. Баптисти не мењају имена на крштењу, па

тако и кинези баптисти на крштењу задржавају своје кинеско име. Српска имена која користе, представљају за њих надимке који им омогућавају успостављање лакше комуникације са Србима. Тако Ч Те има српски надимак Чичак, Чан Ишан је Јосиф, Сјен је Никола, и сл. Према пастору Данету Видовићу, крштење код баптиста представља духовни чин који јавно потврђује оно што се у човековом срцу десило између њега и Бога. То је материјализација невидљивог догађаја духовне промене, тј. озваничење духовног препорода.

Баптистичка црква у којој су чланови искључиво Кинези, која има службе на кинеском језику и у којој се певају традиционалне кинеске мелодије, јесте пример супротстављености културној интеграцији у српско друштво.

Хришћанска баптистичка црква у Србији

Баптистичка хришћанска црква представља огранак протестантизма. Протестантизам, са римокатолицизмом и православљем, чини једну од три основне гране хришћанства. Протестантске цркве имају корене у реформацији римокатоличке цркве у Европи 16. века. Протестантизам обухвата широк распон теолошких и социјалних перспектива и видова организације. Мартин Лутер (1483-1546) је 1517. године формулисао 95 теза против римокатоличке теологије и праксе индулгенција. На Сабору одржаном у Аугсбургу 1530. године представио је основна учења реформације: 1) ауторитет Библије (*sola scriptura*), 2) оправдање вером (*sola fidei*), 3) Божија спасоносна милост (*sola gratia*). Тиме је отворен пут великом реформаторском покрету у целој Европи. Реформација је узела три главна правца: 1) лутеранство (у Немачкој, Скандинавији и централној Европи), 2) калвинизам (у Швајцарској, Француској, Холандији и Шкотској), 3) англиканство (у Енглеској) (Krim 1990, 463).

Реформација је охрабрила формирање независних неконформистичких група, јер није постојала јединствена структура ни на равни вере ни на плану црквене организације. Те групе су се затим одвајале од недавно основаних протестантских цркава. Тако су се у следећим деценијама и вековима формирали пуритански покрет, конгрегационистички покрет (у Енглеској), анабаптисти и баптисти (у Швајцарској, Немачкој, Моравској, Енглеској), покрет буђења, методисти и презвитеријанци (у Енглеској и Америци), ученици или друштво пријатеља *квекери*, јеванђелски и пентакостални покрет (Leonar 2002, 257)

Основне идеје баптистичког покрета су следеће: ауторитет Библије и право на лично тумачење, крштавање само одраслих верника, развојеност цркве од државе, црквено чланство и значај локалног окупљања у вери и обичајима. Баптисти при обреду крштења примењују новозаветни принцип урањања у воду. Овај верски покрет је настао у Енглеској. Његовим оснивачем сматра се Џон Смит (John Smith, 1554-1612). Баптистичка црква се

1609. године први пут званично појавила под тим именом у Амстердаму (Ђорђевић 2008, 47). Баптисти су једна од најбројнијих протестантских и слободно-црквених заједница. Ангажовани су у мисионарском и хуманитарном раду широм света. Према статистикама, постоји преко 90 милиона баптиста на свим континентима. Баптистичка црква је најразвијенија у САД-у (Barišić 2007, 131).

Многи баптисти се везују за значајне политичке догађаје у 17. веку. Били су предводници у борби за слободу савести и религиозну слободу. У том периоду многи од њих одлазе у Америку, где оснивају насеља и цркве. Тада се одваја крило баптистичке заједнице под именом Баптисти Седмог дана. Они за основу свог учења узимају четврту Божију заповест, а службу не врше првог, него седмог дана у недељи, тј. у суботу (Boisset 1985, 147)

Баптисти на подручју Србије, посебно у Војводини, постоје још од 19. века. Захваљујући мисионарима из Немачке и Мађарске, једно од првих крштења забележено у историјату новосадске баптистичке цркве обављено је 1875. године на Дунаву. Састав верника је од почетка вишенационалан. У Краљевини СХС, баптисти су имали 810 крштених чланова (Vjelajac 2002, 164). Савез баптиста у Југославији формиран је 1922. године у Бачком Петровцу. У истом месту је 1931. године основан Словачки савез баптиста и Удружење словачке баптистичке омладине у Југославији. Савез баптиста Југославије се након распада СФРЈ поделио на националне савезе. Савез баптистичких цркава у Србији основан је 1992. године. Овај савез је члан Европске баптистичке федерације и Светске баптистичке алијансе (Barišić 2007, 131). Данас у Србији постоји неколико баптистичких заједница, посебно у Војводини, али и у Београду, Нишу, Лесковцу, Врњачкој Бањи, итд. Једна од основних карактеристика баптистичке цркве је да су заједнице верника самостално локално организоване. Међусобна сарадња постоји, али није обавезујућа (Barišić 2007, 132). По питању етничке припадности, данас у Србији Словаци представљају највећу групу баптиста. Међутим, у Првој баптистичкој цркви у Београду, етничка структура је веома разнолика; највише има Срба, затим Словака, Чеха, Хрвата, итд. (Barišić 2007, 133).

Кинеска баптистичка црква у Србији

Баптисти су започели рад у кинеској популацији у Србији пре десетак година, преко мисионара из Америке и Јужне Кореје. Контакт баптистичке кинеске мисије остварен је преко Светског баптистичког савеза (Baptist World Alliance, BWA). Пре него што су почели да се окупљају на богослужењима, контактирали су Савез баптистичких цркава у Србији, који им је помогао да озаконе свој рад. Кинез, пастор Џејмс Чен, њихов је први мисионар. Он је члан организације *Центар за глобално унапређивање живота* (Global Life Enrichment Center www.glecenter.org). То је кинеска мисијска, еванђеоска организација која делује међу Кинезима широм света.

Сада имају две цркве, и то у Панчеву и на Новом Београду, као и једну заједницу у Лесковцу. Локације за окупљање заједнице на богослужења биране су у деловима где највише Кинеза живи и ради. Дакле, у Панчеву се црква налази близу тзв. *најлон пијаце (бувљака)*. На Новом Београду се окупљају у једној изнајмљеној кући на сурчинском путу (насеље Ледине), познатој по локалном називу *кинеска црква* (Moravek 2008, 131).

Заједница у насељу Ледине састоји се од око четрдесет старијих особа и двадесет младих. По питању полне структуре нисам добила прецизан податак, већ само одговор да је приближно уједначен број особа оба пола. Неки од припадника цркве су сродници; долазе читаве породице. Међутим, то није правило, јер има и појединаца који долазе сами. У Панчеву је мања заједница, од око четрдесет редовних чланова. У Лесковцу је двадесет редовних чланова. Ова заједница још увек није регистрована као црква, већ се води као група верника. Све три заједнице имају међусобну комуникацију. Припадници панчевачке и лединске цркве посећују се за Божић. Осим верника, на службе понекад као пријатељи долазе и они који нису баптисти.

У кинеској баптистичкој заједници у Београду, на питање о првобитној верској опредељености њених чланова, пре примања баптистичког хришћанства, нисам добила одговор. Осим тога, још увек није урађено истраживање вероисповести Кинеза небаптиста у Београду. То је озбиљна тема која заслужује посебно истраживање.

На Лединама се на молитву окупљају три пута недељно (недељом, уторком и четвртком). Унутрашњост просторије у којој је служба чиста је и скромна, без украса. Током богослужења верници седе на столицама. Службе почињу у вечерњим часовима, после посла, углавном у шест или седам сати поподне. Главно окупљање верника је недељом увече. Тада се одржава и веронаука за децу. Уторком на молитву долази мањи број верника, јер је радни дан.

Служба започиње поздравом након којег следи уводна молитва. Сви присутни певају, славећи на тај начин Бога. Певање најчешће предводи једна особа, која уједно свира и неки инструмент. У овој заједници, током службе користе синтисајзер и гитару. Понекад певање предводи мања група верника или хор. Певају песме из песмарица на кинеском језику. Мелодије су традиционално кинеске или америчке. Библија на кинеском језику представља основу учења. У наставку следе молитве за појединачне потребе верних, а затим проповед надахнута Библијом. Проповеди држе различити чланови заједнице, углавном они који су дуже у њој и које заједница препознаје као истинске вернике. Четвртак вече је термин резервисан за младе. После заједничке молитве, млади остају да се друже играјући различите друштвене игре (на пример, тајванска игра «Дува ветар»).

По питању професионалне структуре, већина чланова ове кинеске баптистичке заједнице бави се трговином. Углавном раде у Тржном центру, у Блоку 70 на Новом Београду. Чланови заједнице који су у могућности издвајају један део своје месечне зараде у заједничку касу, из које се помажу

сународници баптисти који западну у кризу. О томе коме ће се помоћ доделити одлучују сви чланови заједнице путем договора.

Један од испитаника које сам интервјуисала - Јосиф (ово име је за употребу у српском окружењу), живи у Србији десет година. Постао је баптиста у Кини, захваљујући *сведочанству вере* које је примио од своје бабе.² Његова мајка је такође баптиста, а отац није. На питање да ли и којој религији припада његов отац одговорио је да његов отац *верује у наре*. То понекад доводи до блажих сукоба, јер му отац пребацује посвећеност баптизму. Према Јосифовим речима, већина Кинеза у Србији посвећена је само послу и заради.

Верска заједница као породица – на примеру кинеске баптистичке цркве

Поставља се питање: зашто један (мањи) део Кинеза у Србији бира припадност баптистичкој цркви? Уколико узмемо у обзир претпоставку да Кинези желе да се интегришу у српско друштво, требало би очекивати да се масовније крштавају у већинској православној цркви. Међутим, до тога не долази јер постоји јака језичка баријера. Православни свештеници у Србији не говоре кинески језик. Са друге стране, Кинези слабо говоре српски језик. Испитаници које сам интервјуисала похађали су курс српског језика на Филолошком факултету у Београду. Међутим, упркос томе, наша конверзација је повремено наилазила на препреке. На постављено питање: *зашто не научите мало боље српски језик*, добила сам одговор да им је знање које поседују довољно за посао којим се баве (трговину). Са Србима ретко остварују ближе, пријатељске контакте. Комуницирају једино са српским пословним партнерима и са газдама којима плаћају кирију.

Кинези се друже међусобно и претежно станују у суседству, мада неки од њих живе и у Блоку 70. У оквиру баптистичке кинеске заједнице, њени чланови се окупљају не само на верској него и на националној основи. Они су верска мањина у друштву у коме се налазе, али и у односу на своју матицу. Кинези хришћанске баптистичке заједнице у Србији одржавају међусобне везе и сарадњу са верницима у Србији, али и у Кини, Америци, итд. Према пастору Данету Видовићу, сарадња са кинеском баптистичком црквом одвија се више у сфери богослужења. Пример су међусобна посећивања верника кинеске цркве и верника српске баптистичке цркве

---

² Израз *сведочанство вере*, према тумачењу пастора прве београдске баптистичке цркве Данета Видовића, представља разговор о вери између двоје (или више) људи, верника и неверника, у коме верник износи своја духовна искуства, искуства о свом личном односу са Богом посредством читања и разумевања Светог писма, молитве (посебно услышења молитава), искуства покајања и обраћења (тј. духовне и моралне промене), као и свој поглед на свет након тог свог духовног препорода. Циљ *сведочанства вере* јесте – изнети своје властито духовно искуство са Богом.

(нарочито током одређених свечаних богослужења). Повремено се организују и заједничка богослужења, као - на пример - за Божић. Постоји међусобно испомагање у материјалном смислу (помоћ неком пројекту). Током разних облика сарадње долази и до личних пријатељстава и веза, што опет ствара нове облике сарадње. Тако је, на пример, једна жена Српкиња – члан београдске баптистичке цркве нашла посао у кинеском трговачком центру преко једног пословног човека из кинеске баптистичке цркве. Дакле, облици сарадње су разноврсни - од верских, преко пословних, до личних.

Потребно је напоменути да у баптистичком учењу не постоји тежња стварања националних цркава. Међутим, у случају кинеске заједнице у Београду, споља посматрано, може деловати да је реч о националној цркви, јер постоје велика језичка и културолошка разлика у односу на окружење.

Хришћанска кинеска баптистичка заједница представља врсту проширене породице за своје чланове у Србији. Њени чланови се ословљавају са *brate* и *sestro*, као што је то иначе случај код баптиста. Тај психолошки моменат припадности, осећај сигурности јесте један од битних фактора који утичу да се људи прикључе овој заједници. Осим тога, постоји економска помоћ сиромашним верницима. Ова заједница својим члановима пружа ослонац и сигурност.

Литература

- Barišić, Srđan (2007) *Prilog upoznavanju protestantskih verskih zajednica*, Religija i tolerancija 7: 121–134.
- Bjelajac, Branko (2002) *Protestantizam u Srbiji*, Alfa i omega, Beograd.
- Благојевић, Гордана (2009) *Савремени стереотипи Срба о Кинезима у Београду: Када кажеш Кина, мислим Блок 70 или...*, Зборник Матице српске за друштвене науке 128: 47–61.
- Boisset, Jean (1985) *Kratka povijest protestantizma*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Dorđević, Ivan (2006) *Chinesen in Serbien – (un)erwünschte Gäste*, Ost-West. Europäische Perspektiven, 7. Heft 2: 115–122.
- Dorđević, Žarko (2008) *Ko su baptisti?*, Ekumenski zbornik: zbornik predavanja i pismenih radova iz Škole ekumenizma 2006/07 i 2007/08. Marija Parnicki i Teofil Lehotski (ur.), Novi Sad: Ekumenska humanitarna organizacija: 47–50.
- Krim, Kit, Bulard, Rodžer A., Šin Leri D., (ur.) (1990) *Enciklopedija živih religija*. Beograd: Nolit.
- Moravek, Vlatko (2008) *Kineska baptistička crkva u Srbiji*. Ekumenski zbornik: zbornik predavanja i pismenih radova iz Škole ekumenizma 2006/07 i 2007/08, Marija Parnicki i Teofil Lehotski (ur.), Novi Sad: Ekumenska humanitarna organizacija: 131–132.

- Leonar, Emil Ž. (2002) *Opšta istorija protestantizma*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Попис становништва, домаћинства и станова у 2002: Национална или етничка припадност: Подаци по насељима. 2003. Београд: Републички завод за статистику.
- Spence, Jonathan D. (1991) *The Search for Modern China*. New York: W. W. Norton & Company.
- Ткач, Сергей (2008) *Христианство в Китае*, Санкт-Петербургский Католический Информационно-просветительский Центр “Militia Dei”, Приступљено јануар 2008. <http://www.militia-dei.spb.ru/?go=articles&id=16>
- Vlahović, Petar (1973) *Život i običaji naroda Kine*. Beograd: Naučna knjiga.
- Warren, Preece E. (1971) *Encyclopaedia Britannica*, vol. 5, Printed in the USA: William Benton, Publisher.